

POLITIET

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Troms politidistrikt

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

19/53376 - 41

03.03.2020

Høring – Rusreformutvalgets innstilling NOU 2019:26

Det vises til at Rusreformutvalgets innstilling NOU 2016:26 er på høring samt Deres brev av 15.01.20.

I. Innledende merknader

Troms politidistrikt deler utvalgets syn på at samfunnets totale hjelpetiltak må styrkes til fordel for enkeltmennesker i møte med det offentlige. Vi oppfatter at intensjonen er å styrke det forebyggende element for å hindre at flere unge får rusproblemer.

Dette er et arbeid politiet jobber med hver eneste dag og har gradvis økt denne innsats sammen med andre offentlige samarbeidspartnere. Dette arbeidet har en "positiv formkurve" i politiet og kan ses i sammenheng med politireformens forebyggende satsing i distriktene.

Med forebygging som vedtatt primærstrategi har politiet utviklet seg til å bli langt mer kunnskapsbasert i sin tilnærming enn tidligere. Tiden da politiet "jaget narkomane" og isolert opererte i straffesporet er historie. Denne modning ser vi i dag tydeligere da særskilt i arbeid rettet mot ungdom i samarbeid med kommuner og helsevesen.

Det fremstår som uklart hva utvalget mener blir politiets oppgaver som håndhever av narkotikalovgivning. Det er svært krevende å vurdere og håndtere grensdragningen mellom avkriminalisering og legalisering. Troms politidistrikt frykter at samfunnet vil oppfatte utvalgets forslag som en legalisering av bruk og besittelse av narkotika.

Politidistriktet vil med grunnlag i dette peke på behovet for å se narkotikareformen i sammenheng med andre samfunnsbekymringer og forebyggelsen av dette. Endringer innenfor narkotikafeltet kan gi utilsiktede og uønskede effekter på andre områder, og det fremstår som nødvendig å avklare disse før reformens endelige form blir bestemt.

Troms politidistrikt

Troms politidistrikt vil spesielt fremheve følgende tema.

- Ungdom og rus, samt salg av narkotika
- Organisert kriminalitet og nettverk
- Samfunnsikkerhet

II. Ungdom og rus, samt salg av narkotika

Utvalget foreslår å tilføye et nytt femte ledd i legemiddellovens § 31, som etablerer et straffritak for bruk samt besittelse av narkotika til personens eget bruk (se innstillingen kapitel 22).

Terskelverdiene virker tilpasset etablerte rusmisbrukere og personer med omfattende og regelmessig rusmisbruk. De virker også tilpasset en voksen rekreasjonsbruker med solid økonomi. Disse verdier fremstår fra politiets side som svært høye og den totale straffrie sum for besittelse vil i dag normalt tilsvare ubetinget fengselsstraff.

Terskelverdiene samlet for alle stoffgrupper knyttet straffritt til en person ville vært ansett som et potensielt salgslodd. Vi er bekymret for økt omsetning og økt spredningsfare ved de foreslåtte terskelverdier. Politiet vil ikke ha reelle virkemidler til å bekjempe det ytterste salgslodd på en effektiv måte. Dette frykter vi kan medføre at flere vil sørge for å finansiere eget forbruk igjennom omsetning under terskelverdiene.

Politiet i Troms har ved flere tilfeller møtt mindreårige som viser til debattene som foregår blant annet i media mtp rusreformen. Ungdommene gir uttrykk for at de ikke skjønner hvorfor de skal bli tatt for bruk av narkotika siden det skal bli lovlig snart.

Dagens forbud og straffbarhet er uten tvil en viktig brikke i politiets forebyggende arbeid. Troms politidistrikt mener at forbudet har en sterk normdannende effekt, noe samtaler med ungdom også underbygger.

Hvis man skal legge til grunn utvalgets terskelgrenser så vil det bli attraktivt for ungdommer å selge narkotika, ikke minst ettersom selve salgsvirksomheten vil være vanskelig å bevise.

Et viktig mål med reformen er å redusere stigmatisering av personer som bruker narkotika, særlig personer med rusproblemer. Utvalget trekker i den sammenheng frem at det er viktig at de overordnede strategier som politiet kan og bør anvende for å avdekke bruk og tilhørende befatning med narkotika i ulike målgrupper, forvaltes på en effektiv og hensynsfull måte (se 14.3.2.1)

Politiet har i det rusforebyggende arbeidet en helt vesentlig "avdekkerrolle".

Troms politidistrikt opptatt av at den forestående rusreformen ikke skal medføre lavere oppdagelsesrisiko. Samfunnet er ikke tjent med at politiet avdekker færre bruk- og besittelsessaker blant ungdom. Lavere oppdagelsesrisiko vil kunne få konsekvenser for rusrelatert kriminalitet som vold, overgrep, trafiksikkerhet, samt sikkerheten på utsatte arbeidsplasser mm.

Gjennom politiets arbeid med å avdekke brudd på narkotikalovgivningen og bruk av tvangsmidler i den forbindelse, får politiet ofte informasjon om annen alvorlig kriminalitet eller fare for dette.

Her kan for eksempel radikaliseringsområdet trekkes frem. Som belyst av PST i nylig utgitte rapporter har radikalisererte både innenfor høyreekstremisme og ekstrem islamisme et stort innslag av personer som har utfordringer med rus, annen kriminalitet og utenforskap. For politidistriktet har gjeldende lovgivning og hjemmelsgrunnlag innenfor narkotikafeltet vært viktige verktøy for å identifisere og håndtere utfordringer knyttet til radikalisering.

Gitt dagens trusselbilde innenfor ekstremisme og den utstrakte bruken av sosiale medier og internett for radikalisering er muligheten for dataransaking avgjørende for politiets forebyggende virksomhet. Her har dataransaking i tilknytting til narkotikasaker i enkelte tilfeller gitt politiet og PST unik informasjon som ikke har vært tilgjengelig fra andre kilder.

Samfunnets standpunkt til om det er riktig å straffe bruk/besittelse av narkotika må selvsagt stå på egne argumenter, men det er likevel riktig å påpeke denne typen utilsiktede effekter av avkriminalisering vil ha.

Utvalgets modell der personer knyttet til narkotikamisbruk i praksis ikke trenger å møte, eller å være dialog med oppfølgingsinstanser fremstår her som svært uheldig for en helhetlig forebyggende virksomhet mot bekymringer i andre spor slik vold, seksuallovbrudd knytte til urs, radikalisering og voldelig ekstremisme.

Ungdommene er nysgjerrige, men det er for mange en indre motivasjon å holde seg unna ulovlige rusmiddel ved at de eksempelvis ønsker plettfri vandel i forbindelse med sikkerhetsklarering til yrker som krever dette.

Videre vil en svekkelse av politiets rolle som avdekker i negativ forstand påvirke samfunnets mulighet for inngripen ved for eksempel mangelfulle omsorgssituasjoner. Politiets etterforskning har blant annet som formål å innhente informasjon som kan ha betydning for barnevernets saksbehandling. Antall barnevernsmeldinger vil kunne reduseres betydelig, og barnevernet vil dermed kunne få et svakere beslutningsgrunnlag for å treffe vedtak som er til barnets beste.

Politiet vil også i mange tilfeller miste det viktige forebyggende verktøyet som ligger i ungdomskontraktene eller lignende der ungdommen "bare" har begått handlinger som nå foreslås avkriminaliserte.

Troms politidistrikt mener at en mer human ruspolitikk ikke er å la være å avdekke bruk og besittelse, men heller å ytterligere tilpasse og forbedre reaksjon/oppfølging. Norge er i dag langt fremme når det gjelder alternative straffereaksjoner for ungdom, eksempler på dette er ungdomsoppfølging, ungdomsstraff og ruskontrakter.

I Troms politidistrikt har vi hatt et nært samarbeid med Konfliktrådet og den kommunale helsetjenesten Sosialmedisinsk senter i mange år, noe som har gjort oss i stand til å forebygge videre rusbruk på et tidlig stadium. Fokuset er derfor å forebygge en videre ruskarriere.

I Troms gjennomføres det ruskontrakter for ungdom som er under 18 år på gjerningstidspunktet.

Ruskontrakter er frivillig og gjøres som en påtaleunntatelse med vilkår om rustesting. Etter at påtaleunntatelsen er vedtatt av ungdommen og foresatte, sendes avtalen om rusmiddelkontroll fra politiet til Sosialmedisinsk senter (SMS). SMS kaller inn ungdommen til rustesting som gjennomføres av helsesykepleiere. I tillegg til rustesting gjennomfører helsesykepleierne samtaler med ungdommen. Politiet er derfor ikke involvert i testingen.

Dette tilbudet er noe som de aller fleste ungdommene som blir tatt i bruk og besittelse takker ja til. Politiet i Troms kan også vise til gode resultater med disse avtalene, og de fleste ungdommer som fullfører kontraktene sier at kontrakten var med på å stanse deres videre ruskarriere.

III. Organisert kriminalitet og nettverk

Det er vår overbevisning at avkriminalisering vil føre til økt forbruk og flere brukere av narkotika. Som nevnt tidligere blir det også "tryggere" å omsette narkotika da det blir vanskelig å bevise at det man besitter er ment for salg.

Økt omsetning på gatenivå vil kreve økt ulovlig innførsel av narkotika. Dette legger til rette for et langt mer attraktivt marked for organiserte kriminelle. Da særskilt utenlandske kriminelle som vil se potensialet for økt profitt igjennom et "lovlig" norsk marked. Den grenseoverskridende organiserte kriminaliteten vil lettere kunne flytte seg fra markedsområder i våre naboland til Norge. Ved at risikoen minimeres for det ytterste salgssledd vil politiets informasjonsgrunnlag begrenses opp mot bekjempelse av bakmannsapparat. Det er ikke uvanlig at oppklaring av grov organisert kriminalitet henger sammen med informasjon fra "gatenivå".

Narkotikasalg på internett er en voksende utfordring for norsk politi og tollvesen. Det er grunn til å tro at slik handel vil øke i omfang med utvalgets forslag.

IV. Samfunnsikkerhet

Bruk og annen befatning med narkotika tillegges i dag vekt – herunder i visse tilfeller avgjørende vekt – ved vandelsvurderingen i forhold til yrker, utdanninger og posisjoner. Videre ved tillatelser hvor helse, edruelighet, skikketheten og vandel til søkeren er av vurderingstema.

Politiet har i dag viktige oppgaver knyttet til samfunnsikkerhet ved at man gir og tilbakekaller tillatelse til å inneha skytevåpen, førerrett og kjøreseddel for persontransport mfl.

Vi finner at utvalget i liten grad drøfter hvilke konsekvenser utvalgets forslag om avkriminalisering vil ha for samfunnets tilnærming til andre konsekvensene av ulovlig befatning med narkotika.

Politiattestordningen gir til en viss grad mulighet å lukke ut personer man ikke ønsker inn roller lovgiver har funnet det nødvendig å stille krav til plettfriandel har å inneha. Denne sikkerheten reduseres når reaksjonen på bruk og besittelse uteblir.

Er det i et samfunnsikkerhetsperspektiv klokt at politi, militært befall, dommere og andre kan bruke narkotika uten fare for konsekvensene?

Er det riktig å nekte en 18-åring førerkort som har brukt kokain på fest førerkort når dette ikke er straffbart? Bør vedkommende som det ellers "intet er å bemerke om" ha tilgang til skytevåpen?

Når bruk og besittelse (til eget bruk) ikke er straffbart vil selvsagt antall registrerte tilfeller i vesentlig grad reduseres. Bruk og besittelse vil med andre ord i liten grad fanges opp ved vandelskontroll og andre sammenhenger hvor politiattest skal fremlegges.

I en vesentlig del av tilfelle hvor narkotikalovbrudd(ene) i dag tillegges vekt i forbindelse med vandelskontroll, mangler dokumentasjon for at et rusproblem foreligger hvoretter vedkommende vil fylle helsevilkårene eller gå klar av edruehetsvurderingen.

Det kan det vises at det i henhold til dagens forvaltningspraksis er ett tilfelle for bruk eller besittelse av narkotika er tilstrekkelig for å avslå søknaden om førerrett, jf. Politidirektoratets rundskriv 2017/003 punkt 3.1.5.3.

Det vises videre til praksis i forbindelse med utstedelse av kjøreseddel og hvordan straff for bruk eller befatning med narkotika medfører at det ved ett enkelt tilfelle bør gå to til tre år før søknad kan innvilges, jf. Politidirektoratets rundskriv 2017/003 punkt 3.10.2.1.

Utvalget drøfter heller ikke om en naturlig konsekvens av avkriminaliseringen bør være at enkeltstående tilfeller av narkotikabruk/besittelse i mindre grad enn i dag bør tillegges vekt for førerrett, rett til å inneha skytevåpen eller yrker med strenge vandelskrav.

Rent faktisk vil dette uansett bli konsekvensen ved at informasjonsgrunnlaget for en stor grad vil forsvinne.

Det viktigste grunnlagsdokumentet for politiets arbeid i forvaltningen er bekymringsmeldinger fra operativt politi, etterforskere og politiadvokater. Bakgrunnen for bekymringsmeldinger, ved bruk og/eller besittelse av narkotika, er politiets kunnskap om forholdet gjennom etterforskningen.

En stor del av de tilbakekallingssaker som initieres av politiet skjer som følge av forklaring gitt i avhør om vedkommende sitt forhold til alkohol og rusmidler, herunder omfanget av bruken. Det er også fremhevet i Politidirektoratets rundskriv 2017/003 punkt 3.2.2 at forklaring gitt i avhør er det viktigste grunnlagsdokumentet ved behandlingen av klagesaker. Opplysninger gitt i avhør benyttes også til å vurdere tilbakekall av øvrige tillatelser gitt av forvaltningen.

Det vises til at det forebyggende arbeid i forvaltningen bygger på et strengt føre var-prinsipp. Forebygging er politiets primære strategi. Det har store velferdsmessige og økonomiske konsekvenser når ulykker i trafikken skjer. Politiet ønsker å gripe inn før bruken av illegale rusmidler gir utslag i tilfeller av kjøring i påvirket tilstand.

Ved at ansvaret for samfunnets reaksjon på bruk og besittelse av illegale rusmidler overføres fra justissektoren til helsetjenesten er det en stor fare for at det oppstår et gap mellom de tilfeller helse vil varsle politiet grunnet helsesvekkelse og tilfellene hvor man i dag avslår og tilbakekaller tillatelser begrunnet i manglende edruelighet og skikkethet.

Videre vil vi fremheve at ungdom og voksne i dag er vel informert om at bruk av narkotika får eller kan få betydningen for førerrett, rett til skytevåpen, utdanning og yrkesvalg.

Vi mener det er vel dokumentar at mange tar prinsipielt avstand fra illegale rusmidler begrunnet i disse konsekvenser.

Da en avkriminalisering fører til mer begrensede "forvaltningsmessige" konsekvenser, mister man et forebyggende virkemiddel og antall brukere av narkotika fryktes også at den grunn å øke.

Fra utvalgets drøftelse hitsettes:

"Utvalgets forslag innebærer at politiet også etter utvalgets foreslåtte modell registrerer avdekkede tilfeller av bruk av narkotika eller befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk. Sakene vil kunne inngå i grunnlagsmaterialet for de av politiets forvaltningsoppgaver der opplysninger om en persons rusmiddelbruk er relevante"

Troms politidistrikt deler ikke denne vurderingen da en slik registreringsordning på langt nær gi politiet samme informasjonsgrunnlag som nå. Vi vil miste viktig informasjon fra avhør og etterforskningen for øvrig. Politiet presses hardt på prioriteringen av sine ressurser og vil som en naturlig konsekvens nedprioritere slike undersøkelser, etterforskning og registrering.

Avslutningsvis vil politidistriktet fremheve at man langt på vei kan oppnå å dreie fokus bort fra tradisjonell straff til behandling og alternativ reaksjon på annen måte enn gjennom avkriminalisering.

Dette gjennom at de avhengige henvises til behandling som reaksjon samt bruker at alternative reaksjoner til bøter og fengsel om øvrige som bryter loven.

Med hilsen

Einar Sparboe Lysnes

Visepolitimester

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.